

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
AVDELNINGEN FÖR ENSKILT DRIVEN OCH FRISTÅENDE VERKSAMHET

TJÄNSTEUTLÅTANDE
DNR 08-455/3406
SID 1 (10)
2008-08-28

Handläggare: Robert Lundh
Telefon: 08-508 33 638

Till
Utbildningsnämnden
2008-09-18

**Yttrande över ansökningar om statlig tillsyn och rätt
till bidrag för fristående gymnasieskolor och
gymnasiesärskolor**

Svar på remisser från Skolverket

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar följande.

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till Skolverket.
2. Ärendet förklaras omedelbart justerat

Thomas Persson
Direktör

Per Thorslund
Avdelningschef

Sammanfattning

Ansökan om godkännande och rätt till bidrag för fristående gymnasieskola prövas av Skolverket. Lägeskommunen ges möjlighet att yttra sig över ansökan. Skolverket har till Stockholms stad remitterat 70 ansökningar om etablering eller utökning av befintlig verksamhet inför läsåret 2009/10.

Det är Skolverkets uppgift att bedöma om utbildningen ger de kunskaper och färdigheter som skolan ska förmedla och om den svarar mot gymnasieskolans värdegrund och allmänna mål.

Utbildningsförvaltningen har inget att erinra mot de 42 ansökningar som avser lokalisering i Stockholms stad. En kortfattad beskrivning av respektive ansökan återfinns i bilaga 1.

De flesta av ansökningarna avser programmen i samhällsvetenskap (SP), naturvetenskap (NV), handel & administration (HP), energi (EN), bygg (BP), hantverk (HV).

Inom framförallt samhällsvetenskap finns ett överutbud av platser. Årets intagning visar att några av stadens förortsskolor har svårt att fylla sina platser på programmen i samhällsvetenskap (SP), handel- och administration (HP), hotell- och restaurang (HR) och estetik (ES). Flera av kranskommunerna har många lediga platser inom samhällsvetenskap (SP) och handels (HP), följt av hotell- och restaurang (HR) och naturvetenskap (NV).

Ett tjugotal fristående skolor i länet har mellan 40-90 procent tomma platser.

När elevunderlaget inom några år krymper kommer konkurrensen om eleverna att spetsas till ytterligare. Antalet ungdomar i gymnasieåldern 16-18 år, folkbokförda i Stockholms stad, uppgår år 2008 till 25 800. Fram till år 2016 beräknas de ha minskat till att vara 23 400.

I länet är åldersgruppen 16-18 år 76 931 individer år 2008 för att sedan minska till 64 216 individer år 2016.

Förvaltningens bedömning är att de senaste årens trend där allt färre godkända ansökningar leder till etablering av fristående gymnasieskolor kommer att fortsätta. Beredskapen för fortsatta effektiviseringar inom stadens egen verksamhet måste även fortsättningsvis vara god. Det finns också en ökande risk att fristående skolor tvingas avveckla sin verksamhet.

Utifrån nuvarande lagstiftning är det förvaltningens bedömning att ansökningarna var för sig inte leder till påtagliga och långsiktiga negativa effekter för stadens skolväsende.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av avdelningen för enskilt driven och fristående verksamhet i samråd med gymnasieavdelningen och kvalitetsavdelningen. Underlag har inhämtats från utrednings- och statistikkontoret (USK) samt Regionplane- och trafikkontoret vid Landstinget.

Bakgrund

Ansökan om godkännande om och rätt till bidrag för fristående gymnasieskola prövas av Skolverket. Stadens remissvar ska vara Skolverket tillhanda senast den 15 september.

Det är Skolverkets uppgift att bedöma om utbildningen ger de kunskaper och färdigheter som skolan ska förmedla. Skolverket ska inte bevilja rätt till bidrag om skolans verksamhet bedöms medföra påtagligt negativa följder för skolväsendet i lägeskommunen (9 kap. 6 § och 8 § skollagen).

Enligt förordning 1996:1206 1 kap. 2 § ges lägeskommunen möjlighet att yttra sig över ansökan. Kommunens yttrande ska i första hand innehålla en beskrivning av friskoleetableringens ekonomiska, organisatoriska och pedagogiska konsekvenser för kommunens skolväsende, speciellt om kommunen bedömer att konsekvenserna blir påtagligt negativa.

Enligt Skolverket bör kommunens yttrande innehålla uppgifter om bland annat elevunderlag och elevflöden samt en värdering av om den fristående skolans verksamhet tillför något till stadens utbildningsutbud. Planerade organisatoriska förändringar som krävs oberoende, respektive beroende, av starten av den fristående skolan är andra uppgifter som gärna ska tas med. Om den ansökande skolan redan är etablerad i staden och ansöker om tillstånd för att utöka verksamheten med ytterligare skolår vill Skolverket gärna ta del av eventuell information som framkommit om staden utnyttjat sin insyns rätt vid något tillfälle.

Elevantal i sökande skolor för etablering ht 2009

Skolverket har till Stockholm stad remitterat 70 ansökningar avseende statlig tillsyn och rätt till bidrag för fristående gymnasieskolor och fristående särskolegymnasium från och med läsåret 2009/10. Totalt 42 ansökningar (60 %) avser etablering i Stockholms stad, vilket motsvarar 13 500 nya platser vid full utbyggnad. För kranskommunerna har 28 ansökningar inkommit motsvarande drygt 4 000 platser vid full utbyggnad. Av de totalt 70 ansökningarna avser 34 stycken nystart av skola varav 21 belägna i Stockholms stad.

Gymnasieskolan i Stockholms stad

Inför 2008 års gymnasieval fanns 81 gymnasieskolor etablerade i staden, varav 29 kommunalt drivna. Utbildningsutbudet är stort och varierat. Såväl kommunala som fristående gymnasieskolor är mer eller mindre profilerade vad gäller programutbud, inriktningar och arbetssätt. Alla nationella program och inriktningar erbjuds. Det finns dessutom ett stort antal specialinriktningar mot internationalisering, språk, estetik, idrott, djur, media, musik med mera. I ansökningarna återspeglas dessutom ett flertal inriktningar, exempelvis hälsoentreprenör, kostym och rekvisita för teater och film, makt och ledarskap, barns rättigheter i ett globalt perspektiv, skapa ett oövervinnligt positivt samhälle m.m.

Geografisk lokalisering

Ungdomarna väljer, tillsammans med sin familj, gymnasieskola utifrån olika faktorer där geografiskt avstånd spelar allt mindre roll. Innerstaden fungerar som en magnet och där återfinns de skolor som har högst intagningspoäng, oavsett om de är kommunala eller fristående. De kommunala skolorna är relativt jämnt fördelade över staden.

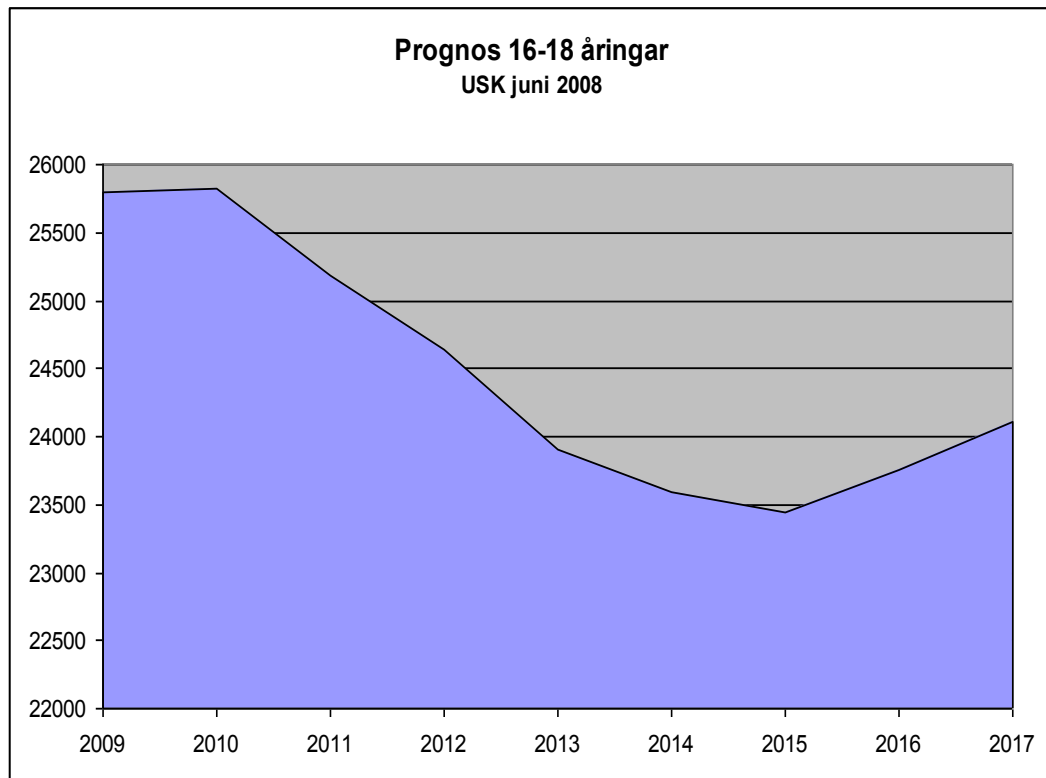
De verksamma fristående gymnasieskolorna i staden är koncentrerade till innerstaden och Liljeholmen. Årets ansökningar förstärker detta mönster.

Elevunderlag

I Stockholms län visar en jämförelse mellan prognosåret 2016 och 2008 att antalet ungdomar i gymnasieåldern (16-18 år) minskar från 76 900 till 64 200. Samtidigt väntas antalet barn i grundskoleåldern (6-15 år) öka från 224 000 till 254 000 barn.¹

Under de närmaste två åren är åldersgruppen 16-18 åringar som störst, både i länet drygt 76 000 individer och i Stockholms stad 26 000. Antalet 16-åringar börjar minska redan 2009, vilket leder till att åldersgruppen 16-18 åringar i Stockholms stad prognostiseras vara runt 24 000 individer åren 2016-2017.

Personer folkbokförda i Stockholms stad

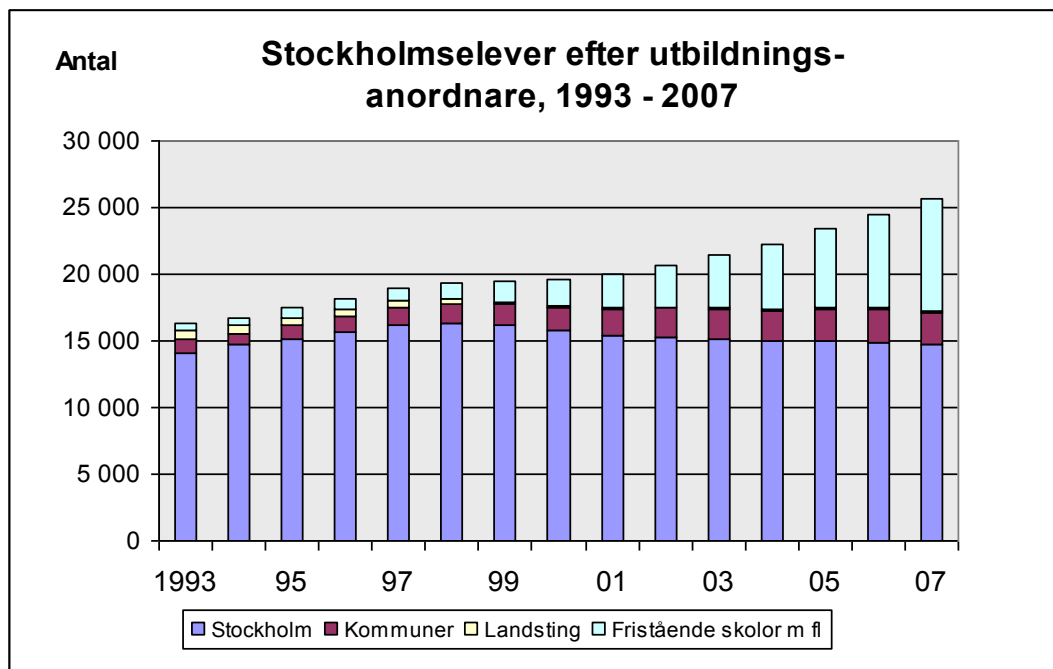
Källa: Utrednings- och statistikkontoret

Fördelning av elever mellan olika huvudmän

Antalet folkbokförda i Stockholms stad som valde kommunal skola låg på ungefär samma nivå år 2007 som 1995. Eftersom antalet gymnasieelever folkbokförda i Stockholm

¹ Regionplane- och trafikkontoret, *Preliminär befolkningsprognos Stockholms län 2007-2016*.

samtidigt ökade från 17 500 till 25 700 har andelen som valt en fristående gymnasieskola successivt ökat från 4 till 33 procent. Andelen elever som valt att studera i andra kommuner eller landsting har hållit sig relativt konstant.

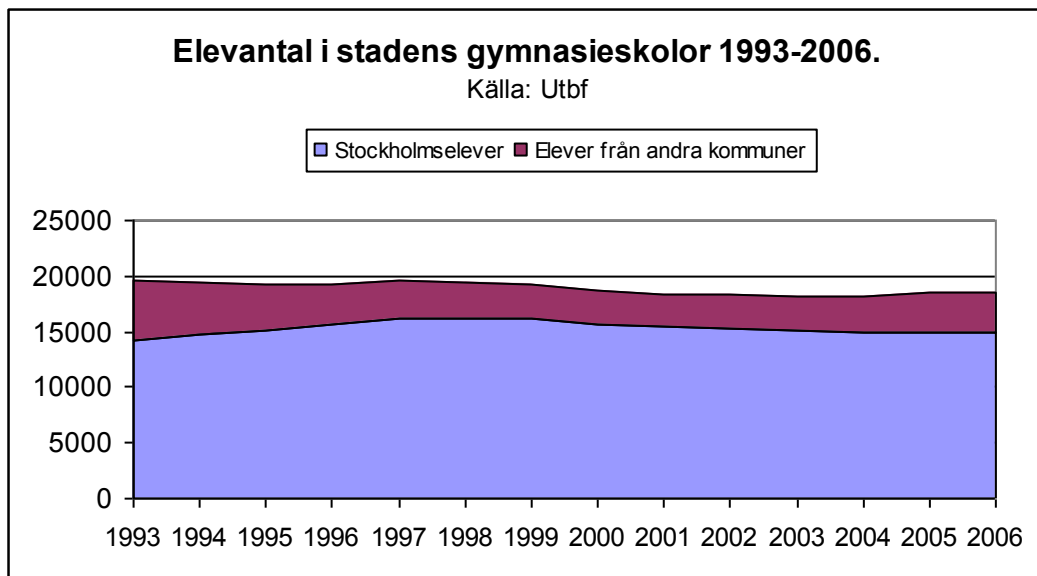

År	Antal stockholmare i stadens kommunala gymnasieskolor	Antal stockholmare i fristående gymnasieskolor	Andel stockholmselever i fristående gymnasieskolor
1995	15 183	749	4,28 %
1996	15 684	838	4,62 %
1997	16 169	943	4,98 %
1998	16 272	1 149	5,95 %
1999	16 165	1 558	8,01 %
2000	15 734	2 051	10,44 %
2001	15 399	2 518	12,57 %
2002	15 310	3 118	15,08 %
2003	15 133	3 955	18,44 %
2004	14 955	4 806	21,63 %
2005	15 003	5 888	25,16 %
2006	14 870	7 051	28,74 %
2007	14 700	8 419	32,79 %

Källa: USK:s områdesdatabas och UtbF statistik

Elevantalsprognos för gymnasieskolan

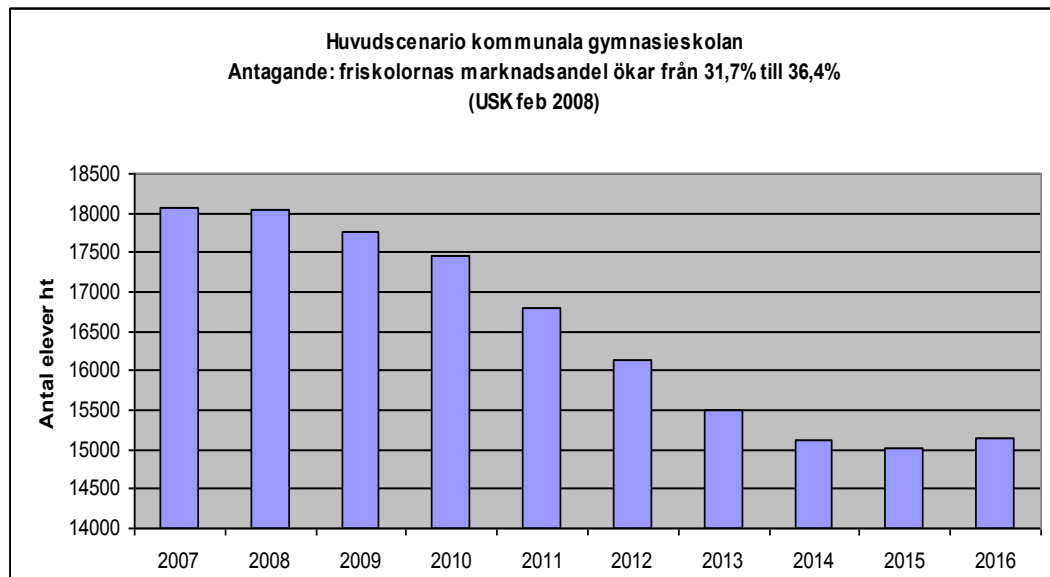
På uppdrag av stadsledningskontoret har USK, i samarbete med utbildningsförvaltningen, utarbetat en elevantalsprognos för gymnasieskolan 2007-2015. Elevantalsprognosen bygger på tre datakällor: stadens officiella befolkningsprognos, Regionplane- och trafikkontorets (RTK) befolkningsprognos för länet samt elevregister som tillhandahållits av utbildningsförvaltningen.

Enligt elevantalsprognosen sjunker elevantalet i Stockholms kommunala gymnasieskolor med drygt 3 000 personer mellan 2007-2016. Nedgången kan relateras till den demografiska utvecklingen av befolkningen i åldern 16-19 år i länet, men också till att de fristående gymnasieskolorna ökat sin marknadsandel från 4 till 33 procent den gångna tolvårsperioden.

Det är dock svårt att bedöma utvecklingen av elevantalet i fristående skolor eftersom det inte går att förutsäga hur många ansökningar som godkänns av Skolverket, hur många av dessa skolor som sedan startar och hur många elever de attraherar. Exempelvis beräknas bara 8 av de cirka 40 fristående skolor som 2006-2007 ansökt om etablering i Stockholms stad komma att starta till hösten 2008.

Prognosen över utvecklingen av elevantalet i kommunala respektive fristående gymnasieskolor bygger på följande antagande. Mellan 1993-2006 minskade andelen elever i de kommunala skolorna i genomsnitt med tre procentenheter per år. Mellan 2007-2011 antas förskjutningen i marknadsandelar successivt att upphöra. Från och med år 2012 antas elevandelarna i kommunala och respektive fristående skolor vara stabila. I följande diagram framgår prognostiserat antal elever i den kommunala gymnasieskolan i förhållande till fristående gymnasieskolors förväntade marknadsandelar. Prognosen är framtagen av Stadens utrednings- och statistikkontor

Gymnasieprogrammen utbildningsutbud

Gymnasieintagningen Stockholms län har från och med 2008 startat i Kommunförbundet Stockholms läns regi (KSL). Kansliet ansvarar för intagningen till samtliga kommuner i länet utom Södertälje och Norrtälje som har egna intagningskanslier.

KSL fortsätter att driva frågan om behovet av att teckna programvisa samverkansavtal och uppmuntra kommunerna att i större utsträckning planera utbudet gemensamt. Med den annalkande minskningen av antalet elever blir detta särskilt viktigt då det i Stockholms län redan finns ett överutbud av platser inom framförallt samhällsvetenskap (SP) och handel (HP), följt av hotell- och restaurang (HR) och naturvetenskap (NV)

De flesta ansökningar om statlig tillsyn och rätt till bidrag avser programmen i samhällsvetenskap (SP), naturvetenskap (NV), handel & administration (HP), energi (EN), bygg (BP) och hantverk (HV). Estetiska programmet är till skillnad från år 2007 inte alls vanligt förekommande i årets ansökningar. Denna förändring, samt att väsentligt fler ansökningar i år gäller de yrkesförberedande programmen, är troligtvis tecken på en marknadsanpassning. Samtidigt skulle det stora antalet planerade platser, om de förverkligas, innebära en överetablering motsvarande 72 procent av Stadens kommunala gymnasieverksamhet. De senaste åren har dock få ansökningar om att starta fristående gymnasieskola också medfört en etablering. Av de 40-tal ansökningar, avseende skolstart i Stockholms stad, som inkom under 2006 och 2007 startar exempelvis bara 8 fristående gymnasieskolor till höstterminen 2008. Tre av skolorna är nyetableringar, tre av dem är nya skolor hos redan befintliga aktörer och två är små skolor med tillhörande behandlingsverksamhet.

Varje ny utbildningsplats som efterfrågas av en elev kommer att leda till motsvarande effektivisering på någon annan skola. Eftersom eleverna i staden, och länet, söker sig mot innerstaden är risken stor att skolor i stadens och länets ytterområden drabbas av vikande elevunderlag.

De senaste årens efterfrågan från elever och arbetsmarknad på fler platser inom de yrkesförberedande programmen har återspeglats i årets ansökningar.

Ett fåtal ansökningar avser det individuella programmet (IV).

Ansökningar om godkännande av fristående gymnasieverksamhet – antal platser i Stockholms stad, fördelat per program

Utbildningsvägar och planerat antal platser hos huvudmän som ansöker om att starta gymnasieverksamhet hösten 2009 presenteras översiktligt i nedanstående tabell. Fullt utbyggd syftar i de flesta fall på år 2011. En jämförelse görs också med ansökningarna från 2007. Antalet planerade platser i ansökningarna för år 2008 är väsentligt fler än de för år 2007. Av jämförelsen framgår att antalet planerade platser inom framförallt de yrkesförberedande programmen har ökat. År 2007 omfattade de endast 34 procent av antalet planerade platser mot att i år stå för 60 procent. Förhållandet i antal planerade platser mellan de studieförberedande programmen och de yrkesförberedande är i år helt omvänt i jämförelse med förra året.

	Ansökningar 2007	Ansökningar 2007	Ansökningar 2008	Ansökningar 2008
Program	År 1	Fullt utbyggt	År 1	Fullt utbyggt
Barn- och fritidsprogrammet	60	180	56	168
Byggprogrammet	90	270	250	846
Elprogrammet	30	90	205	711
Energiprogrammet	30	90	290	966
Estetiska programmet	280	840	92	263
Fordonsprogrammet	0	0	60	180
Handels- & administ. progr.	40	120	380	1140
Hantverksprogrammet	50	150	254	858
Hotell & restaurangprogr.	0	0	148	512
Industriprogrammet	0	0	94	378
Individuella programmet	40	120	13	33
Livsmedelsprogrammet	0	0	0	0
Medieprogrammet	30	90	10	10
Naturbruksprogrammet	0	0	175	673
Naturvetenskapsprogrammet	700	2100	689	2354
Omvårdnadsprogrammet	35	105	133	500
Samhällsvetenskapsprogr.	770	2310	1046	3196
Teknikprogrammet	60	180	244	732
Totalt i stockholm	2 215	6 645	4 139	13 520

Slutgiltig intagning juni 2008

Till Stockholms stads kommunala gymnasieskolor har sammanlagt 5 405 sökande tagits in, vilket innebär att den kommunala organisationen har 450 lediga platser. Av dem som fått en utbildningsplats är 4 100 hemmahörande i Stockholms stad.

De lediga platserna på de kommunala gymnasieskolorna i Stockholms stad finns främst inom Samhällsprogrammet, följt av Handels- och administrationsprogrammet samt Hotell- och Restaurangprogrammet. De kommunala gymnasieskolorna med flest lediga platser är Tensta gymnasieskola följt av Farsta gymnasium och Stockholms Hotell- och Restaurangskola. Liksom tidigare år är det svårt att få en plats på NV och SP på Kungsholmens gymnasium. Andra utbildningar som kräver höga poäng är NV på Södra Latin och Norra Real samt SP på Blackebergs gymnasium och Södra Latin.

I länet finns många lediga platser inom samhällsvetenskap (SP) och handels (HP), samt inom naturvetenskap (NV) och hotell- och restaurang (HR).

Ett tjugotal fristående skolor i länet har för närvarande 40-90 procent lediga platser. Kunskapsgymnasiet i Orminge, Andreasgymnasiet i Stockholm, Sverigefinska skolan i Stockholm, RHS- gymnasiet i Norrtälje, Norrtälje teknikgymnasium har bara fått sökande till cirka tio procent av sina platser.

Förvaltningens samlade synpunkter

Många av årets ansökningar gäller samhällsvetenskap (SP), naturvetenskap (NV) och handels (HP). För dessa program existerar redan en överetablering. Lagstiftningen ger dock inget utrymme för en kommun att på denna grund avråda från nyetablering av fristående gymnasieskolor.

Istället är det svårigheterna att finna lämpliga lokaler, till rimliga kostnader, i attraktiva lägen, som avgör om en godkänd ansökan också leder till att den fristående skolan startar.

Av de två senaste årens ansökningar är det bara 8 av de drygt 40 skolor som ansökt om etablering i Stockholms stad som kommer att starta till hösten 2008. Förvaltningens bedömning är därför att runt en fjärdedel av årets ansökningar kommer att leda till etablering av en ny fristående gymnasieskola.

År 2011 prognostiseras antalet 16-åringar, folkbokförda i staden vara nästan 700 färre än toppåret 2008. I länet är motsvarande minskning av nytilkommande gymnasieelever nästan 3 000 individer.

Eftersom några av stadens förortsskolor, några kommuner i länet och ett antal friskolor har svårt att rekrytera redan i år kommer minskningen av elevunderlaget ytterligare att skärpa konkurrensen. Detta kommer att ställa krav på stadens arbete med att anpassa utbudet till efterfrågan.

Flera av de fristående gymnasieskolorna har så få sökande att de bedöms få svårigheter med att starta upp till hösten 2008. Det behöver finnas en beredskap i Staden för att bereda plats till elever från fristående skolor om skolorna inte kan bedriva fortsatt verksamhet. Elevmätningarna i september blir en första viktig indikation på vilka fristående skolor som har svårt att bedriva en konkurrenskraftig verksamhet.

Utifrån nuvarande lagstiftning är det förvaltningens bedömning att ansökningarna var för sig inte leder till påtagliga och långsiktiga negativa effekter för stadens skolväsende.

Bilagor

Bilaga 1: sammanställning av ansökningar om statlig tillsyn och rätt till bidrag för fristående gymnasieskolor med skolstart hösten 2009.